

Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

01.09.2016

HØRING – FORSLAG TIL NY ÅNDSVERKLOV

NOPA - Norsk forening for komponister og tekstforfattere (heretter NOPA) og Norsk Komponistforening (NKF) har til sammen 1193 medlemmer og representerer i denne sammenheng alle profesjonelle komponister og tekstforfattere, uavhengig av sjanger. Alle våre medlemmer er helt avhengige av en pålitelig og forutsigbar åndsverklov, som blir håndhevet, for å kunne leve av sitt arbeide, og vi ønsker derfor en ny, teknologinøytral åndsverklov velkommen.

Vi vil innledningsvis stille oss bak høringsuttalelsene til de organisasjonene vi er medlemmer av. Dette gjelder i hovedsak Kopinor, Norwaco og Kunstnernetverket. Vi stiller oss også bak uttalelsen til TONO, som alle våre medlemmer er medlemmer av.

I det følgende vil vi komme med egne innspill til lovteksten, fra et opphaverperspektiv.

Vi ser med glede at Kulturdepartementet har lyttet til oppfordringen fra NOPA om å gå bort fra begrepet opphavsmann og i stedet ta i bruk det kjønnsnøytrale ordet *opphaver*. Innspillet har sin bakgrunn i den historiske betydningen av ordet:

† **Ophaver**, en. (oldn. upphafari; afl. af Ophav (4); jf. Ophæver (1)) d. s. s. Ophavsmand. De heri (dvs.: i et juridisk værk) udførte Materier ere samtlig saaledes beskafne, at de bringe deres Ophaver Ære. LTid.1746.553. Hvorfor behøve vi at vide (om verden) er opkommen af sig selv eller formedelst en stor Konstner, som paa sin Side igien fordrede en Ophaver? PolPhys Mag. VII.23.¹

Opphaver er det mest dekkende ordet - det er tydelig og det kan ikke misforstås. Det fungerer godt i lovforslaget. Vi ber derfor om at *opphaver* brukes også i den endelige lovteksten.

Strømming fra ulovlig kilde

NKF og NOPA støtter at strømming av innhold fra ulovlig kilde gjøres ulovlig jf. § 2-2. Vi stiller oss likevel kritiske til at departementet ønsker å fritta brukeren fra en undersøkelsesplikt. Vi mener at en undersøkelsesplikt må skrives inn i lovteksten. Det mest nærliggende eksempelet er Popcorn Time, der brukeren også er distributør og tilbyder, oftest uten at brukeren selv vet det. Det finnes ingen bakmenn eller sentral server for innholdslieferansen som kan holdes ansvarlig. Ved å fritta brukeren fra undersøkelsesplikt, skaper man altså distribusjon og tilbud som ingen kan holdes ansvarlig for. Dette kan unngås ved å pålegge brukerne en undersøkelsesplikt, så de vet hva de står ansvarlige for. Dagens internettbrukere er vant til å akseptere "Terms & conditions", og bør kunne forventes å gjenkjenne en ulovlig tjeneste.

¹ Lenke til Historisk ordbog: <http://ordnet.dk/ods/ordbog?query=opphaver>

Vi mener også at formuleringen "(...) når bruk fra den ulovlige kilden er egnet til å skade opphavers økonomiske interesser i vesentlig grad." i ny § 2-2 må endres. Selv om det i forarbeidene er presisert at det er de økonomiske følgene alene som skal rammes av en slik formulering, kan den enkelte bruker som leser lovteksten få inntrykk av at vedkommendes bruk er tillatt. Vi ber derfor at ordene «i vesentlig grad» tas ut, for slik å øke brukernes bevissthet om at også deres bruk er ulovlig.

Rett til navngivelse

NOPAs innspill om å ta ut "som god skikk tilsier" i navngivelsesretten i §3, er behandlet i 3.5.4. Resultatet er nedslående – teksten blir stående. Det synes ikke som om departementet har sett konsekvensene av den manglende krediteringen i en digital verden. Om ikke "som god skikk tilsier" fjernes, bør det i hvert fall defineres. Slik det står nå, kan for eksempel musikk-tjenesten Spotify, som ikke krediterer opphavere, skjule seg bak tekniske finurligheter (som departementet skriver i sin vurdering: "(...) men i noen tilfeller kan det tenkes at dette er vanskelig å gjennomføre i praksis"). Det finnes ingen grunn til at Spotify ikke skal navngi opphavere. Vi ser daglig flere brudd på navngivelsesretten og har vanskelig for å forstå hvordan "som god skikk tilsier" skal kunne forhindre dette. Vi har forståelse for at en programleder i radio ikke kan kreditere samtlige opphavere i løpet av en radiosending, men det er ingen grunn til at vedkommende ikke kan henvise til et nettsted med all informasjon. NRK tilgjengeliggjør de fleste av sine spillelister², men uten kreditering av opphavere.

Vi ber om at departementet formulerer lovteksten slik at navngivelsesretten blir ufravikelig, men med forbehold om at navngivelse kan skje tidsforskjøvet på en annen plattform, så lenge det henvises til denne.

I vurderingen under 3.5.4 argumenteres det for at "som god skikk tilsier" er dekkende nok, men vi mener fortsatt at det er for enkelt å omgå navngivelsesretten med denne formuleringen.

Vern mot krenkende bruk (ideelle rettigheter)

Vi er sterkt i mot at departementet foreslår å fjerne siste ledd i gjeldende bestemmelse:

Selv om opphavsmannen har gitt gyldig samtykke til bruken, har han, hvis verket gjøres tilgjengelig for allmenheten i slik krenkende skikkelse som nevnt i annet ledd, rett til å kreve at det enten ikke skjer under hans navn eller at det angis på fyldestgjørende måte at de foretatte endringer ikke skriver seg fra ham. Denne rett kan opphavsmannen ikke gi avkall på.

Det stemmer ikke, som departementet påstår, at regelen ikke har noen stor praktisk betydning. For en kunstner vil det ha stor praktisk betydning om et verk publiseres i en form han eller hun ikke kan stå inne for. Et eksempel: en komponist leverer musikk til en film under visse forutsetninger, for så å oppleve at resultatet ikke er i tråd med den inngåtte avtalen. Filmprodusenten vil med dagens lovtekst måtte fjerne komponistens navn på komponistens forespørsel. Med endringsforslaget vil produsenten kunne benytte seg av komposisjonen i komponistens navn selv om komponisten ikke samtykker.

I tilfeller der opphavere har et kjent navn, vil dette kunne misbrukes: opphaverens navn kan "stjeles" i vinnings hensikt. Dette er en undergraving av opphaverens rettigheter til fordel for bestillere, samarbeidspartnere, kommersielle aktører osv. Vi kan ikke se hvorfor departementet har

² e for eksempel https://www.nrk.no/emne/a_-b-og-c-lister-2015-1.12131772

foreslått denne endringen og ber om at den ikke gjennomføres. Denne regelen har stor praktisk betydning for kunstnere. Departementet har en klar, uttalt ambisjon om å bedre opphavernes forhandlingsposisjon. Vi krever derfor at siste ledd i nåværende paragraf beholdes.

Dette er også behørig omtalt i Norwacos høringsvar.

Klasseromsdoktrinen

Vi er positive til at departementet åpner for å inkludere flere grupper i ordningen med kompensasjon for privatkopiering. Likevel vil vi i forlengelse av at departementet ønsker å styrke opphavernes forhandlingsvilkår og tilstreber en teknologinøytral lovtekst, påpeke at når teknologien utvider bruken, må den nye bruken være vederlagsberettiget.

Det foreslås i §4-5 å lovfeste den såkalte klasseromsdoktrinen. Vi mener dette vil svekke rettighetshaveres muligheter til inntekt fra undervisningssektoren, samtidig som det kan anees å øke området som privatkopieringskompensasjonen skal dekke, uten at departementet forplikter seg til å øke bevilgningen til kompensasjon.

Komponister og tekstforfattere har de siste 15 årene merket en nedgang i inntekter fra undervisningsmateriell på grunn av digitaliseringen og bruk av tjenester i undervisning som videreformidler verk, både med og uten rettighetshavers tillatelser, uten at rettighetshaver får vederlag for dette. Det foreliggende forslaget svekker rettighetshaveres muligheter til inntjening, og vil bidra til å finansiere undervisningssektoren på opphavernes bekostning. Klasserommet kan ikke anses som en privat arena. En slik endring vil ramme opphaverne svært hardt.

Bevilgning til privatkopieringsvederlaget

Vi forstår at lovtekst og bevilgning i denne sammenheng er separate prosesser, men en samlet vurdering av disse punktene tilsier en økning av bevilgningen til kompensasjon for privatkopiering. Det forutsettes derfor fra vår side at det gjennomføres en reell vurdering av hvilke økonomiske konsekvenser lovendringene har for rettighetshavere når bevilgning til kompensasjon for privatkopiering skal fastsettes.

Det er også relevant å nevne tematikk som diskuteres internasjonalt, nemlig den verdioverføringen som skjer via såkalte plattformtjenester som Facebook, Youtube og Google. Vi forventer at departementet tar den såkalte "Transfer of value"-problematikken på alvor under behandling av opphavsrettsdirektivet fra EU. Dette faller helt klart inn under retten til rimelig vederlag. Om det ikke lar seg gjøre å drive inn dette med direkte avtale mellom partene, må det vurderes om hvorvidt også disse tapte inntektene skal omfattes av privatkopieringsvederlaget.

Fremmed hjelp

Vi er uenige i at noter skal unntas fra forbudet om bruk av fremmed hjelp i forslaget til ny § 4-3. Vi ser med bekymring på at vi allerede mister store inntekter gjennom kopieringsvederlaget grunnet en overgang til digitale hjelpemidler. Om det også skal bli adgang til mer omfattende kopiering av hele notehefter gjennom bruk av fremmed hjelp (kopisentre, print on demand-tjenester osv.), vil dette svekke opphavernes mulighet til inntjening ved salg av hefter. Det vil kunne skje en dreining fra å kopiere enkeltpartiturer til hele bøker.

Rett til rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett

Departementet skal ha ros for sitt arbeid med å sikre opphavere rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett. Om § 5.3 blir respektert, vil dette være til gagn for opphavere. Formuleringen "rimelig vederlag" er likevel problematisk. Departementet skriver i sitt fydige innspill "(...) at det her tas utgangspunkt i forholdene på avtaletidspunktet, slik at det er partenes kunnskap og øvrige forhold som var kjent ved avtaleinngåelsen som vil danne utgangspunkt for vurderingen". I sammenheng med intellektuell eiendom er det svært vanskelig, for ikke å si umulig, å forutse hva som vil skje i fremtiden. Det har vist seg gang på gang at utviklingen har tatt helt uforutsigbare vendinger.

Et åndsverk får ofte et mye lenger liv enn forutsett, og verk som i dag genererer lite inntekt, vil kunne bli store pengemaskiner i fremtiden. Hvordan skal man regne ut denne verdien? Med utgangspunkt i forholdene på avtaletidspunktet?

Det vil uansett være en utfordring å løse tvister rundt rimelig vederlag ved hjelp av rettssystemet. Dette gjelder i stor grad alle tvister innen opphavsretten, da det oftest vil være svært store forskjeller i økonomien til hhv. opphaver og erverver. En opphaver kan ikke påta seg den økonomiske risikoen det medfører å prøve en sak for domstolen. Vi ber derfor departementet om å på ny vurdere en alternativ tvisteløsning for tvister innen immaterielle rettigheter for å sikre mulig håndheving av § 5-3. Det er helt vesentlig at departementets ambisjon om å gjøre det enklere å lempe avtaler med utgangspunkt i ny § 5-3 følges grundig opp.

Opphavsrett i ansettelsesforhold

NKF og NOPA tror forslaget til ny § 5-6 kan få utilsiktede konsekvenser. Vi frykter at enkelte aktører kan forsøke å få ordningen til å omfatte områder som den ikke tidligere har omfattet, for eksempel bestillings- og kortere oppdragsforhold. Slike forhold utgjør hovedandelen av arbeidsforholdene komponister og tekstforfattere er i. Dessverre har det i de senere årene blitt mer og mer vanlig å anse bestillingshonorarer som forskudd på vederlag for bruk av bestilt verk, spesielt i teater, tv og filmsammenheng. Det er for komponister og tekstforfattere viktig å klare å holde disse sidene av verket adskilt, men det har på grunn av den svakere forhandlingsposisjonen til opphaver over tid dannet seg en stadig mer forskjøvet praksis hvor stadig større utnyttelsesrettigheter knyttes opp til bestillings- og oppdragsbonorarer. Vi anbefaler derfor at presumpsjonsregelen ikke innlemmes i lovteksten.

Tiltak rettet mot nettsted

Vi registrerer at departementet ikke foreslår endringer i reglene om tiltak mot nettsted. Dette til tross for at det fra rettighetshaversiden ved flere anledninger har vært påpekt at det er behov for å gjøre regelverket enklere og rimeligere å anvende. NOPA m.fl. vant i 2015 en rettsak og fikk blokkert flere store piratnettsteder. Dette arbeidet var svært kostbart og ville ikke vært gjennomførbart for den enkelte opphaver. Man kan spørre seg om hvilke sanksjonsmuligheter opphaverne i realiteten har mot nettsteder som misbruker deres verk. Det er opp til departementet å utforme en lov som er anvendbar også for den enkelte opphaver.

Om høringsintansene:

NOPA representerer rundt tusen populærkomponister og tekstforfattere. Medlemskriteriet i NOPA er at en skal ha inntekt av musikk eller tekst en selv har opphavsrett til. Et pragmatisk kriterium, som i seg selv kun handler om økonomi og profesjonalitet. Medlemsmassen er i stor grad selvstendig næringsdrivende, og i liten grad stipendfinansiert.

NKF er en fagorganisasjon for komponister. Foreningens formål er å ivareta komponisters kunstneriske, faglige, sosiale og økonomiske interesser. Foreningen arbeider for å legge til rette for utvikling og fremføring av norsk kunstmusikk og for å skape økt oppmerksomhet rundt denne kunstarten.

Vennlig hilsen

Jørgen Karlstrøm

(sign)

Styreleder

Norsk Komponistforening

Ingrid Kindem

(sign)

Styreleder

NOPA – Norsk forening for komponister og tekstforfattere